

Nastroje społeczne na początku grudnia

20 lat Fundacji CBOS 1997–2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

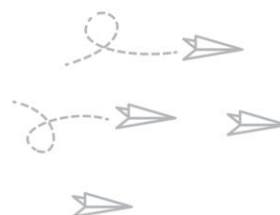
CBOS ZREALIZOWAŁ

836
badań

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735
komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600
ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000
respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Po listopadowym obniżeniu nastrojów społecznych, w grudniu¹ obserwujemy dalszy niewielki spadek prognoz sytuacji politycznej i gospodarczej, ale zarówno oceny sytuacji, jak i przewidywania dotyczące innych kwestii kształtują się na podobnym poziomie jak przed miesiącem lub nieco wyższym. Polepszyły się także oceny sytuacji na rynku pracy.

Trzeba podkreślić, że grudniowe badanie zostało przeprowadzone w całości jeszcze przed dymisją Beaty Szydło ze stanowiska premiera i powierzeniem misji tworzenia rządu Mateuszowi Morawieckiemu. Wpływ tych wydarzeń na nastroje społeczne będzie możliwy do zaobserwowania dopiero w przyszłym miesiącu.

OCENY

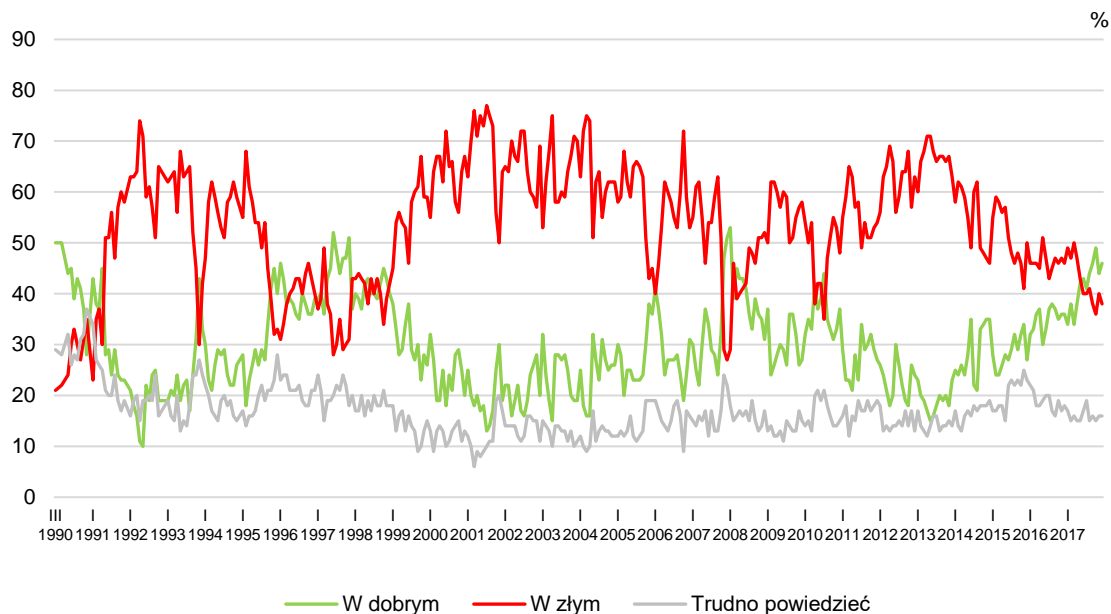
W grudniu opinie o **ogólnej sytuacji w kraju** minimalnie się poprawiły – odsetek dobrych ocen wzrósł o 2 punkty procentowe (do 46%), a jednocześnie w tym samym stopniu zmalał odsetek ocen złych (do 38%). Obecnie opinie na ten temat są takie jak we wrześniu.

TABELA 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2016	2017											
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	w procentach												
W dobrym	36	34	38	34	38	42	43	41	44	46	49	44	46
W złym	46	49	47	50	47	43	40	40	41	38	36	40	38
Trudno powiedzieć	18	17	15	16	15	15	17	19	15	16	15	16	16

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (331) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 1–7 grudnia 2017 roku na liczącej 925 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?

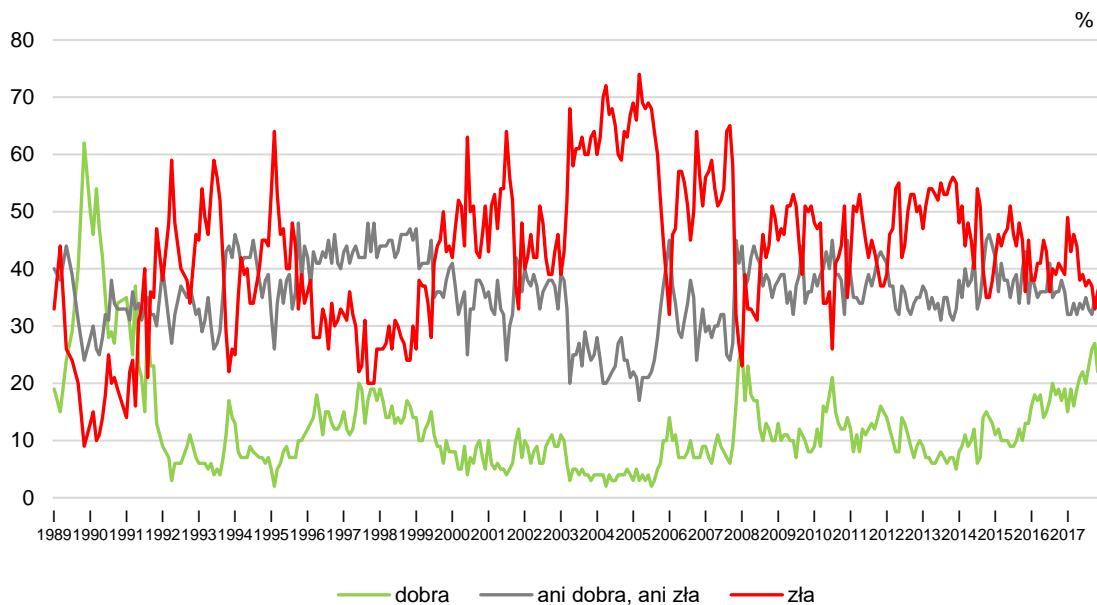
Kierunek rozwoju sytuacji w Polsce częściej dobrze oceniają mężczyźni (51% ocen pozytywnych) niż kobiety (42%). Z kolei złe oceny można relatywnie częściej zauważyć wśród mieszkańców miast (szczególnie największych) oraz badanych nieuczestniczących w praktykach religijnych (zob. tabelę aneksową 1). Opinie w tej kwestii wyraźnie różnicują deklarowane poglądy polityczne: ankietowani o poglądach lewicowych i centrowych zdecydowanie częściej źle oceniają kierunek rozwoju sytuacji w kraju (odpowiednio 56% i 49%), niż respondenci deklarujący poglądy prawicowe (18%).

Na poziomie podobnym do listopadowego utrzymują się **oceny sytuacji politycznej**. Wprawdzie o 4 punkty procentowe zmalał (do 31%) odsetek respondentów twierdzących, że sytuacja polityczna jest przeciętna (ani dobra, ani zła), ale zarówno odsetek osób sądzących, że jest ona dobra (23%), jak i tych, które uważają, że jest zła (38%), wzrósł minimalnie.

TABELA 2

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2016	2017											
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	w procentach												
– dobra	19	15	19	16	19	21	22	20	23	26	27	22	23
– ani dobra, ani zła	36	32	32	34	32	34	33	35	33	32	35	35	31
– zła	39	49	43	46	44	38	39	37	38	37	33	36	38
Trudno powiedzieć	6	4	5	5	5	7	6	8	6	5	5	7	8

RYS. 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce?
Czy jest ona:

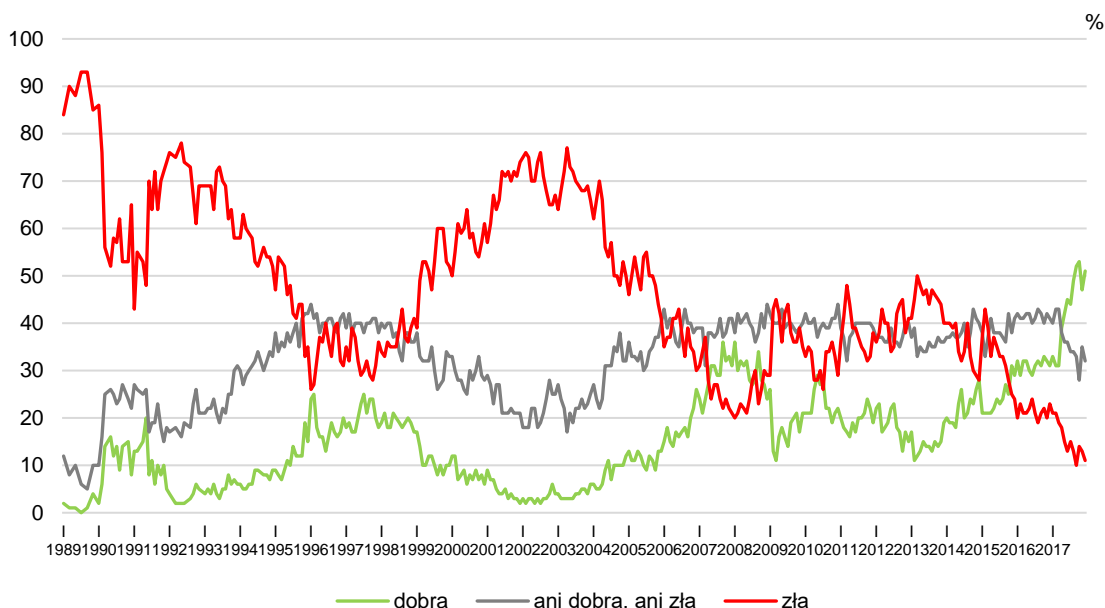
Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Po listopadowym pogorszeniu ponownie poprawiły się **oceny sytuacji gospodarczej**. Obecnie za dobrą uznaje ją 51% badanych (wzrost o 4 punkty procentowe), za złą 11% (spadek o 2 punkty), a jedna trzecia respondentów (32%) określa ją jako przeciętną. Mimo poprawy wciąż są to oceny słabsze niż we wrześniu i październiku.

TABELA 3

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2016	2017											
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	w procentach												
– dobra	31	33	31	31	39	42	45	44	49	52	53	47	51
– ani dobra, ani zła	41	40	43	43	38	36	36	34	34	33	28	35	32
– zła	23	21	21	19	18	15	13	15	13	10	14	13	11
Trudno powiedzieć	5	6	6	7	5	7	6	7	5	5	5	5	6

RYS. 3. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce?
Czy jest ona:

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

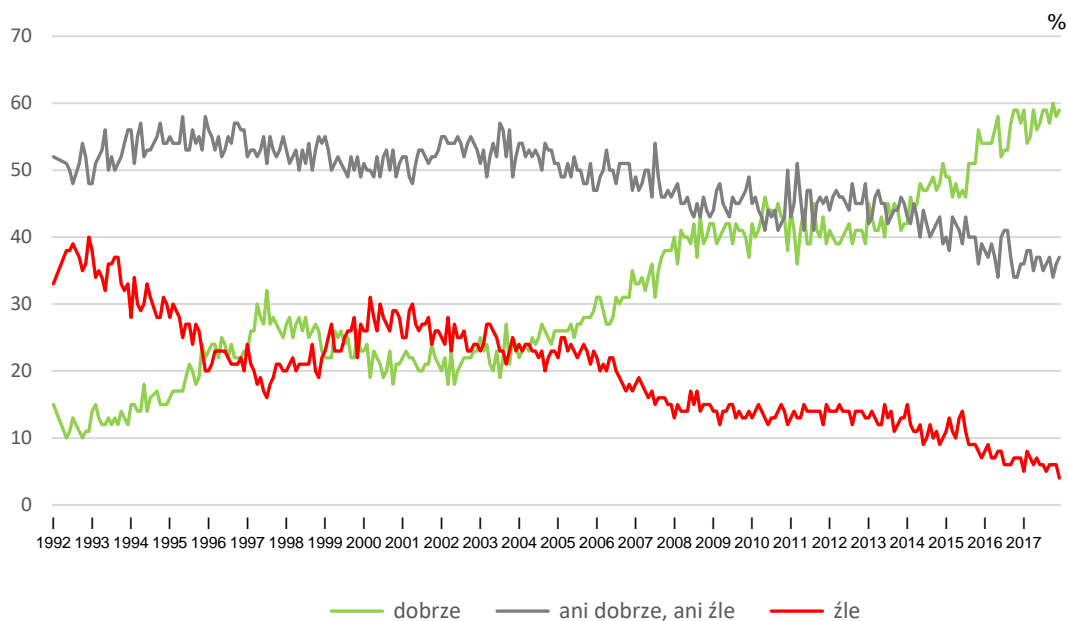
W ocenach sytuacji politycznej i gospodarczej możemy zaobserwować podobne zróżnicowanie opinii w zależności od przynależności do grupy społeczno-demograficznej. Dobre opinie częściej wyrażają mężczyźni, osoby deklarujące prawicowe poglądy polityczne oraz badani biorący regularnie udział w praktykach religijnych (zob. tabele aneksowe 2 i 3). W przypadku sytuacji politycznej istotną zmienną okazuje się także miejsce zamieszkania – mieszkańcy największych miast zdecydowanie częściej niż inni oceniają sytuację jako złą (66%). Z kolei ocena stanu gospodarki powiązana jest z oceną własnych warunków materialnych – badani, którzy uważają swoją sytuację za dobrą, częściej są też skłonni dobrze oceniać stan gospodarki krajowej (zob. tabelę aneksową 3).

Oceny **poziomu życia badanych i ich rodzin** pozostają praktycznie takie same jak w ubiegłym miesiącu. Nadal trzy piąte respondentów (59%) uznaje go za dobry, ponad jedna trzecia (37%) uważa, że jest on przeciętny, a tylko 4% wyraża niezadowolenie.

TABELA 4

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2016	2017											
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	w procentach												
– dobrze	57	59	54	55	59	56	57	59	59	57	60	58	59
– ani dobrze, ani źle	36	36	38	38	35	37	37	35	36	37	34	36	37
– źle	7	5	8	7	6	7	6	6	5	6	6	6	4

RYS. 4. Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:

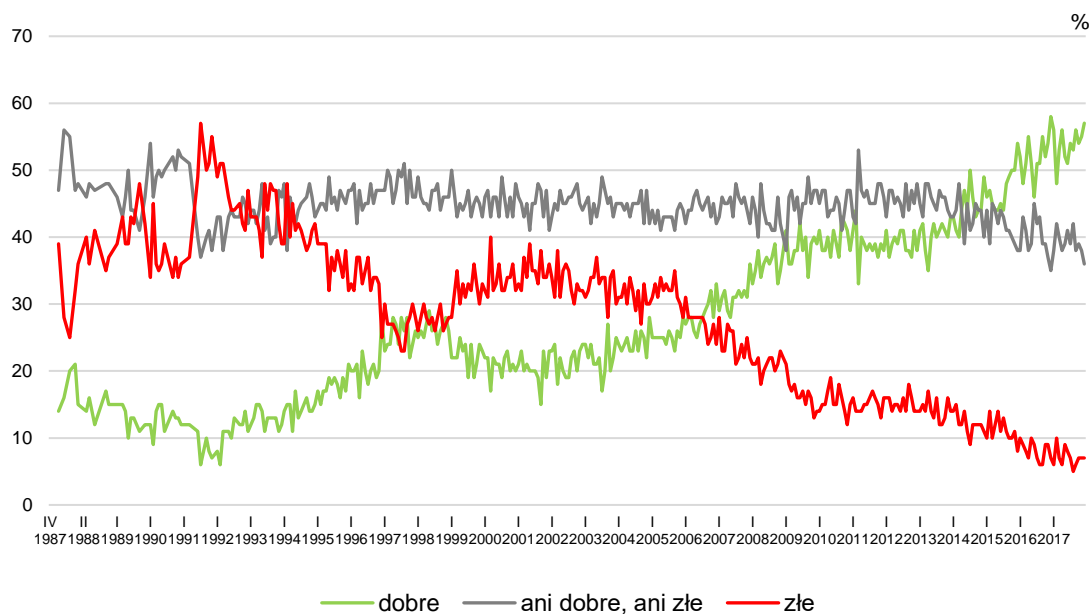
Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Nieco poprawiły się **oceny warunków materialnych gospodarstw domowych**. O 2 punkty procentowe (do 57%) wzrósł odsetek respondentów wyrażających satysfakcję z sytuacji materialnej swojego gospodarstwa domowego, zarazem o tyle samo zmniejszył się odsetek tych, którzy uznają ją za przeciętną (do 36%). Tak jak przed miesiącem osoby niezadowolone ze swojej sytuacji finansowej stanowią 7% ogółu badanych.

TABELA 5

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2016	2017											
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	w procentach												
- dobre	58	56	48	53	56	52	51	54	53	56	54	55	57
- ani dobre, ani złe	35	38	42	40	38	39	41	39	42	38	39	38	36
- złe	7	6	10	7	6	9	8	7	5	6	7	7	7

RYS. 5. Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:

Obydwa wskaźniki dotyczące sytuacji materialnej powiązane są z tymi samymi zmiennymi społeczno-demograficznymi. Swoją poziom życia i warunki materialne częściej dobrze oceniają młodszy, niż starsi badani, a także respondenci lepiej wykształceni i uzyskujący wyższe dochody *per capita*. Wyraźnie lepsze oceny poziomu życia swojego i swoich rodzin wyrażają także mieszkańcy największych miast, powyżej 500 tysięcy mieszkańców (75% ocen pozytywnych).

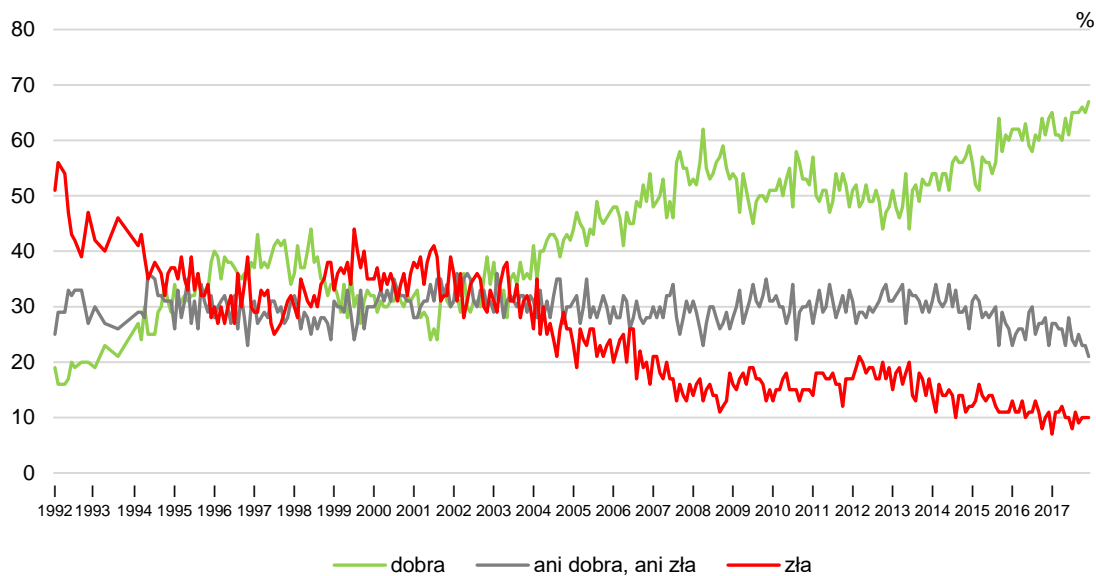
Od kilku miesięcy oceny **sytuacji w zakładach pracy** utrzymują się na zbliżonym poziomie. Obecnie dwie trzecie zatrudnionych (67%) uznaje ją za dobrą, 10% określa jako złą, a 21% – jako przeciętną.

TABELA 6

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy? Czy jest ona:	Wskazania respondentów aktywnych zawodowo* według terminów badań												
	2016	2017											
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
*N	602	574	525	537	595	549	554	522	547	529	514	545	494
	w procentach												
– dobra	64	65	61	61	60	64	61	65	65	65	66	65	67
– ani dobra, ani zła	23	27	27	26	26	23	28	24	23	25	23	23	21
– zła	11	7	11	11	12	10	10	8	11	9	10	10	10
Trudno powiedzieć	2	1	2	1	2	3	1	3	1	1	1	2	2

RYS. 6. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy?
Czy jest ona:

* Odpowiedzi osób pracujących. Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

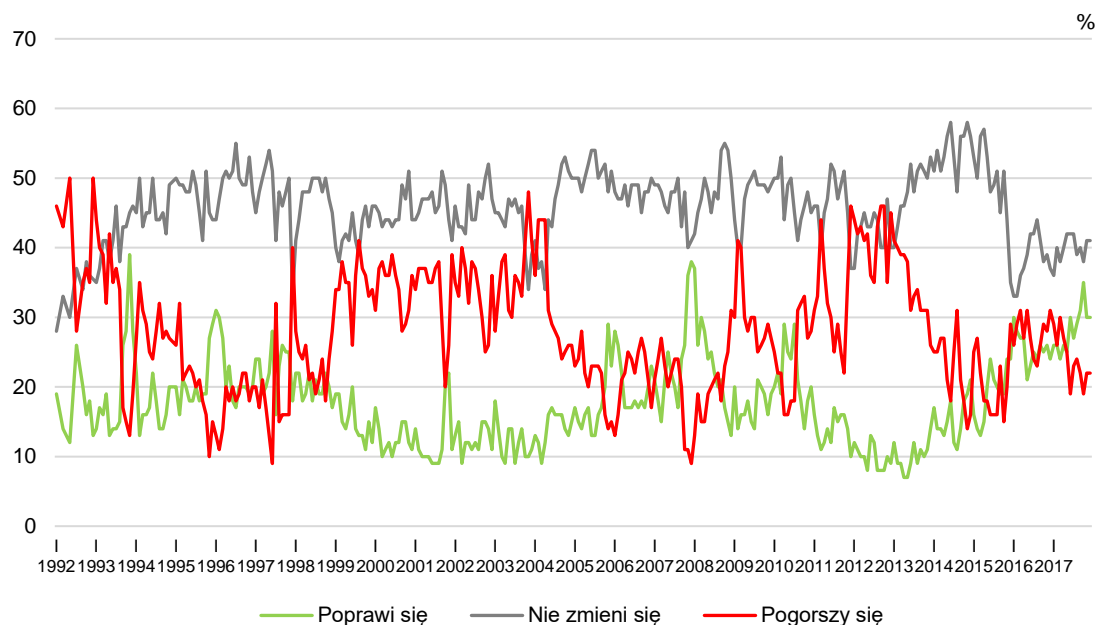
PRZEWIDYWANIA

Przewidywania dotyczące **ogólnej sytuacji w kraju** pozostały na poziomie z listopada. Nadal 30% badanych spodziewa się, że w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce się poprawi, 41% przewiduje, że się nie zmieni, a 22% – że ulegnie pogorszeniu.

TABELA 7

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2016	2017											
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	w procentach												
Poprawi się	24	26	26	24	26	25	30	27	29	31	35	30	30
Nie zmieni się	37	36	40	38	40	42	42	42	39	40	38	41	41
Pogorszy się	31	29	26	30	27	25	19	23	24	22	19	22	22
Trudno powiedzieć	8	9	8	7	7	8	9	8	8	7	8	7	7

RYS. 7. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?

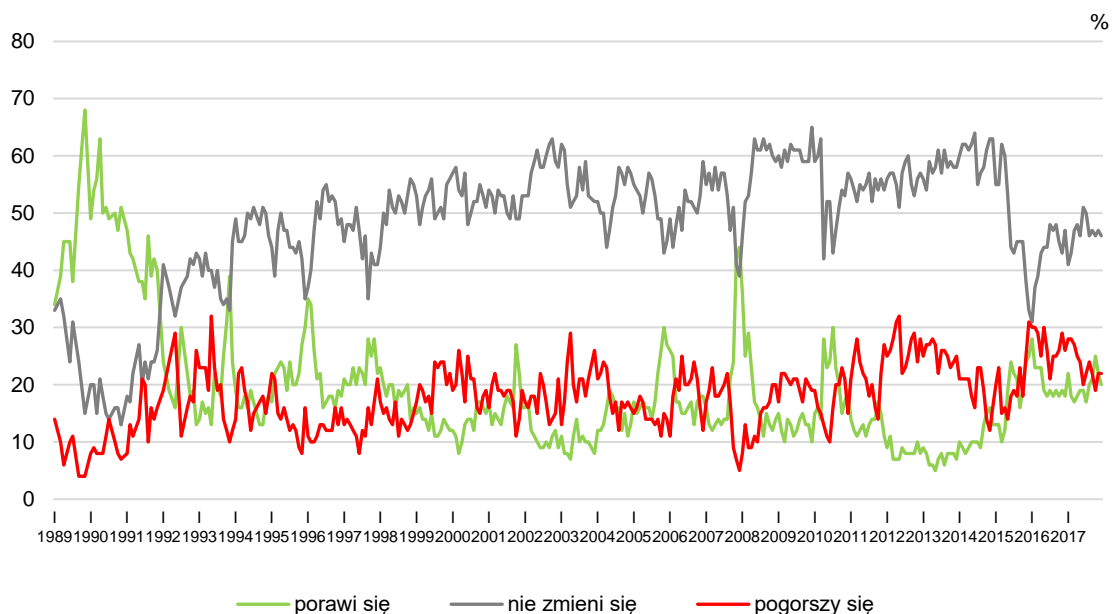
Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Na początku grudnia obserwujemy dalsze niewielkie pogorszenie się prognoz **sytuacji politycznej**. W porównaniu z poprzednim miesiącem o 2 punkty procentowe zmalał odsetek badanych spodziewających się jej poprawy (do 20%), a o 1 punkt (do 46%) – odsetek sądzących, że się ona nie zmieni. Odsetek respondentów przewidujących pogorszenie (22%) nie uległ zmianie.

TABELA 8

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2016	2017											
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	w procentach												
– poprawi się	18	22	18	17	18	19	19	17	20	21	25	22	20
– nie zmieni się	47	41	43	47	48	46	51	50	46	47	46	47	46
– pogorszy się	26	28	28	27	25	24	20	22	24	22	19	22	22
Trudno powiedzieć	9	9	11	9	10	11	10	11	10	10	10	9	12

RYS. 8. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:

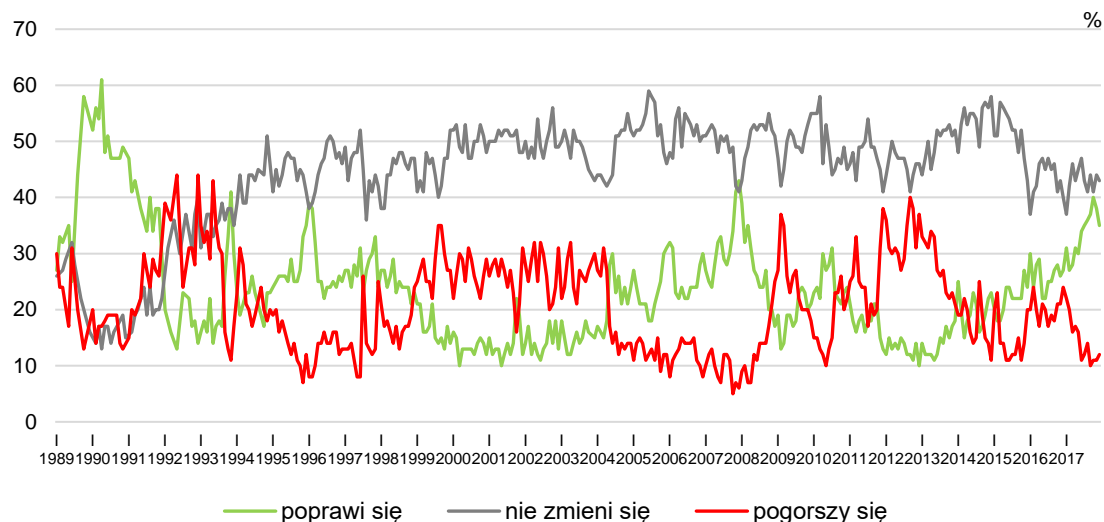
Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

W niewielkim stopniu zmieniły się także przewidywania dotyczące **sytuacji gospodarczej w kraju**. Obecnie 35% badanych (spadek o 3 punkty procentowe w stosunku do listopada) spodziewa się poprawy, 43% (spadek o 1 punkt) – utrzymania obecnego stanu gospodarki, a 12% (wzrost o 1 punkt) – pogorszenia.

TABELA 9

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2016	2017											
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	w procentach												
– poprawi się	27	31	27	28	31	30	34	35	36	37	40	38	35
– nie zmieni się	40	37	42	46	43	45	47	43	41	44	41	44	43
– pogorszy się	24	22	20	16	17	16	11	12	14	10	11	11	12
Trudno powiedzieć	9	10	10	10	9	9	8	10	9	9	8	7	10

RYS. 9. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:

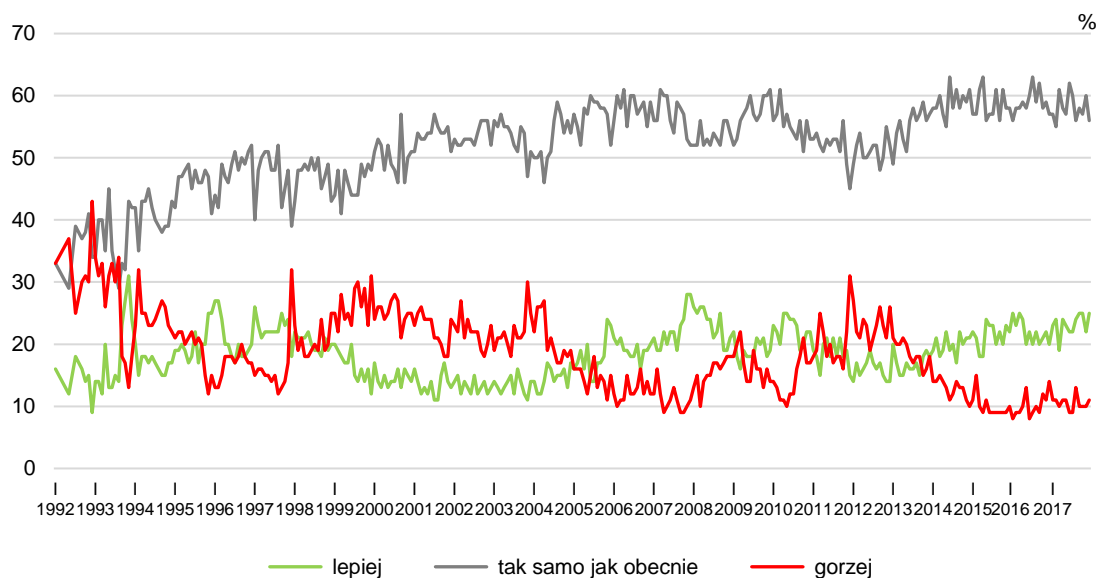
Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Po listopadowym spadku nieco poprawiły się przewidywania dotyczące **poziomu życia respondentów i ich rodzin**. Obecnie jedna czwarta (25%, wzrost o 3 punkty procentowe) ma nadzieję na poprawę. Nadal większość badanych (56%, spadek o 4 punkty) przewiduje, że za rok będzie im się żyło tak samo jak obecnie, a 11% obawia się obniżenia poziomu życia.

TABELA 10

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2016	2017											
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	w procentach												
– lepiej	20	23	24	19	24	23	22	22	24	25	25	22	25
– tak samo	57	57	55	61	58	57	62	60	56	58	57	60	56
– gorzej	14	11	11	10	11	11	9	9	13	10	10	10	11
Trudno powiedzieć	9	9	10	10	8	9	7	9	7	7	8	8	8

RYS. 10. Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:

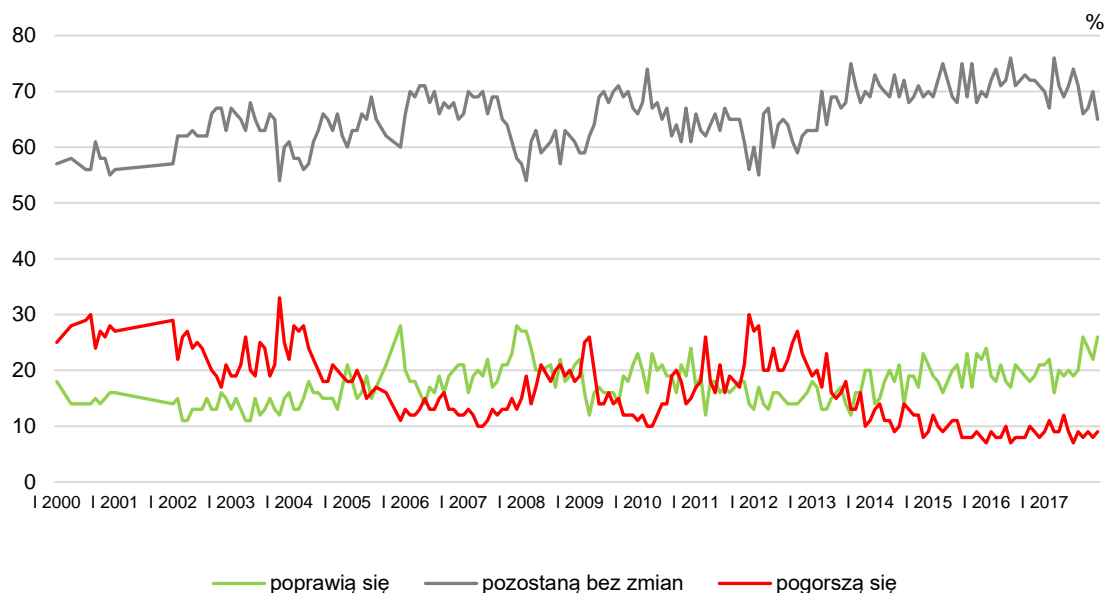
Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Nieco polepszyły się także prognozy **warunków materialnych gospodarstw domowych**. Większość ankietowanych (65%, od listopada spadek o 5 punktów procentowych) spodziewa się, że ich warunki materialne pozostaną bez zmian. Poprawy oczekuje co czwarty respondent (26%, wzrost o 4 punkty), a co jedenasty (9%) obawia się pogorszenia.

TABELA 11

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku warunki materialne Pana(i) gospodarstwa domowego:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2016	2017											
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	w procentach												
– poprawią się	21	21	22	16	20	19	20	19	20	26	24	22	26
– pozostaną bez zmian	71	70	67	76	71	69	71	74	71	66	67	70	65
– pogorszą się	8	9	11	9	9	12	9	7	9	8	9	8	9

RYS. 11. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku warunki materialne Pana(i) gospodarstwa domowego:

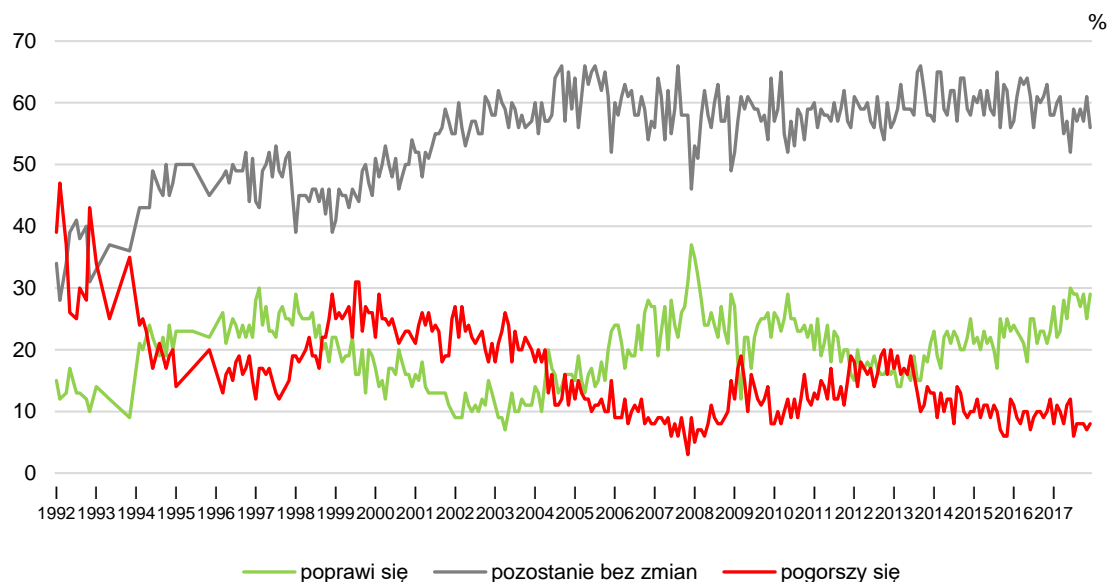

Po listopadowym spadku przewidywania dotyczące **sytuacji w zakładach pracy** powróciły do poziomu z października. Obecnie 29% pracujących (wzrost o 4 punkty procentowe) spodziewa się poprawy, 8% – pogorszenia, natomiast większość (56%, spadek o 5 punktów) jest przekonana, że nie nastąpią istotne zmiany.

TABELA 12

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:	Wskazania respondentów aktywnych zawodowo* według terminów badań												
	2016	2017											
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
*N	603	574	525	538	595	550	554	521	547	529	514	545	494
	w procentach												
– poprawi się	23	27	22	23	28	25	30	29	29	27	29	25	29
– pozostanie bez zmian	58	58	60	61	55	57	52	59	57	59	57	61	56
– pogorszy się	12	8	11	10	8	11	12	6	8	8	8	7	8
Trudno powiedzieć	7	7	7	5	9	7	6	6	6	6	6	7	7

RYS. 12. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy*:

* Odpowiedzi respondentów aktywnych zawodowo. Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Wszystkie wskaźniki odnoszące się do przyszłości powiązane są z ocenami sytuacji obecnej. Badani, którzy źle oceniają aktualną sytuację, znacznie częściej niż inni twierdzą, że nie nastąpi poprawa – sytuacja pozostanie bez zmian lub pogorszy się. Z kolei respondenci, którzy dobrze oceniają obecną sytuację w każdym wymiarze, relatywnie częściej niż inni twierdzą, że w ciągu najbliższego roku jeszcze się ona poprawi (choć niekoniecznie oznacza to, że jest to wśród nich opinia dominująca).

OCENA LOKALNYCH RYNKÓW PRACY I BEZPIECZEŃSTWO ZATRUDNIENIA

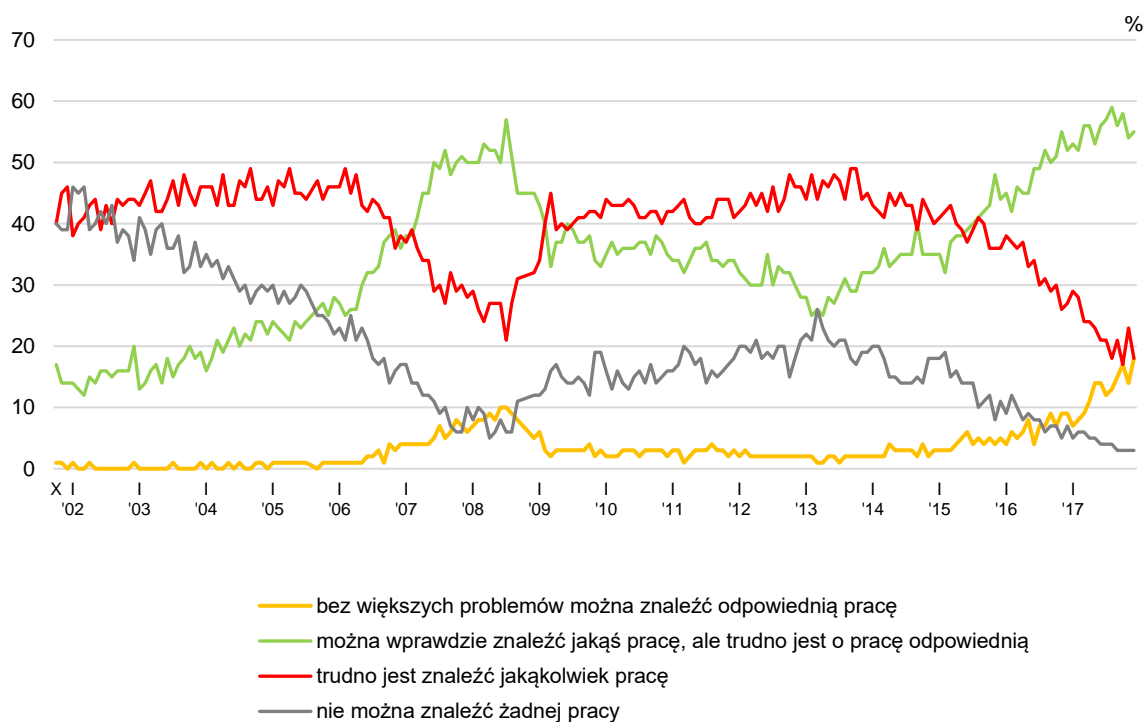
W grudniu polepszyły się oceny **sytuacji na lokalnych rynkach pracy**. Przybyło osób twierdzących, że w ich miejscowości bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę (o 4 punkty procentowe, do 18%). Ubyło z kolei badanych przeświadczonych, że trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę (18%, spadek o 5 punktów). Odsetek osób twierdzących, że można wprawdzie znaleźć pracę, ale niekoniecznie odpowiednią, pozostał na poziomie z ubiegłego miesiąca (55%).

TABELA 13

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2016	2017											
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	w procentach												
– bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	9	7	8	9	11	14	14	12	13	15	17	14	18
– można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	52	53	52	56	56	53	56	57	59	56	58	54	55
– trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	27	29	28	24	24	23	21	21	18	21	17	23	18
– nie można znaleźć żadnej pracy	7	5	6	6	5	5	4	4	4	3	3	3	3
Trudno powiedzieć	5	6	5	6	5	5	5	6	6	5	5	6	6

CBOS

RYS. 13. Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

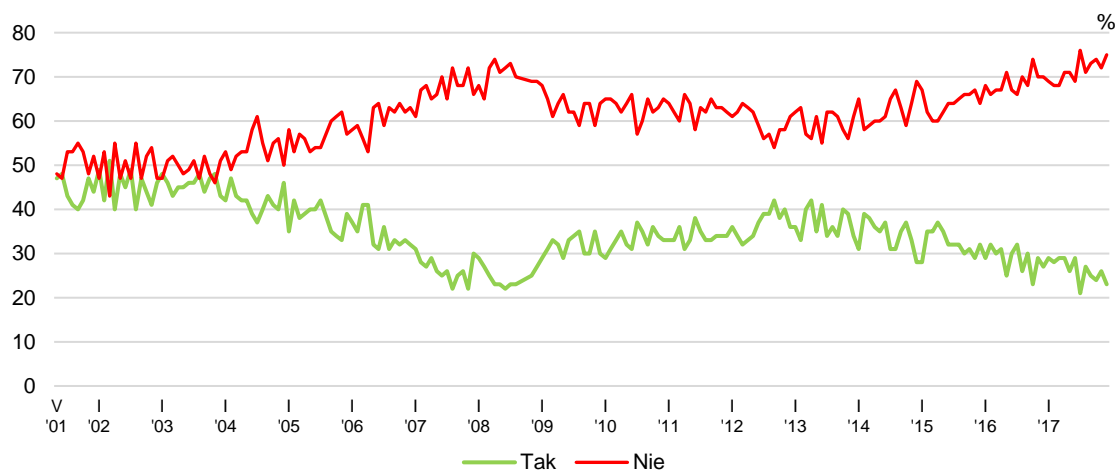
Nieco spadło **poczucie zagrożenia bezrobociem**. W porównaniu z listopadem nieznacznie zmniejszyła się (z 26% do 23%) liczba pracowników, którzy liczą się z możliwością utraty pracy. Wciąż zdecydowana większość (75%, wzrost o 3 punkty procentowe) jest raczej spokojna o swoje zatrudnienie.

TABELA 14

Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskazania osób aktywnych zawodowo* według terminów badań																									
	2016		2017																							
	XII N=603	I N=575	II N=525	III N=538	IV N=595	V N=551	VI N=554	VII N=522	VIII N=546	IX N=530	X N=514	XI N=545	XII N=494	w procentach												
Bardzo poważnie się z tym liczę	5	27	4	29	5	28	5	29	4	29	3	26	5	29	4	21	4	27	4	25	4	24	5	26	3	23
Raczej tak	22	25	25	23	24	24	25	29	23	23	24	24	17	23	21	21	20	24	21	20	21	21	26	20	20	
Raczej nie	41	39	39	39	37	40	40	40	42	40	40	38	39	39	39	39	38	39	39	38	38	41	41	41	41	
Nie, to mało prawdopodobne	29	70	30	69	29	68	31	68	31	31	31	27	69	36	76	33	71	34	73	35	74	34	72	34	75	
Trudno powiedzieć	3	3	2	2	4	4	2	2	1	1	3	3	2	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	

CBOS

RYS. 14. Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?*

* Zsumowano odsetki odpowiedzi: „bardzo poważnie się z tym liczę” i „raczej się z tym liczę” (TAK) oraz „nie, to mało prawdopodobne” i „raczej nie” (NIE). Pominęto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Uwaga: Pytanie zadawano respondentom mającym pracę, łącznie z rolnikami i osobami pomagającymi w prowadzeniu gospodarstwa rolnego oraz pracującym na własny rachunek poza rolnictwem

***

Co prawda, w grudniu zaobserwowaliśmy dalsze pogorszenie się prognoz dotyczących sytuacji politycznej i gospodarczej, ale zarówno w ocenach sytuacji, jak i w przewidywaniach dotyczących innych kwestii listopadowy spadek okazał się chwilowy. Obecnie wartości większości wskaźników sytuują się na podobnym poziomie jak w ostatnich miesiącach.

Opracował

Antoni Głowacki